

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ВУЧЭБНЫЯ ПРАГРАМЫ

па вучэбных прадметах
для ўстаноў
агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай мовай навучання
і выхавання

IX клас

*Зацверджана
Міністэрствам адукацыі
Рэспублікі Беларусь*

МІНСК
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ІНСТЫТУТ АДУКАЦЫІ
2019

СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ НАВЕЙШАГА ЧАСУ

1918 г. — пачатак XXI ст.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма прызначана для арганізацыі вывучэння вучэбнага прадмета «Сусветная гісторыя» ў IX класе. Засваенне зместу вучэбнага прадмета ажыццяўляецца ва ўмовах рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу да падрыхтоўкі вучняў.

Мэтай вывучэння вучэбнага прадмета «Сусветная гісторыя» ў IX класе з’яўляецца засваенне вучнямі асноў сістэматызаваных ведаў пра найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы сусветнай гісторыі з 1918 года да цяперашняга часу; авалоданне вучнямі спосабамі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці, накіраванай на фарміраванне самасвядомасці асобы і яе паспяховую сацыялізацыю ва ўмовах сучаснага полікультурнага, поліэтнічнага і шматканфесіянальнага грамадства.

Зыходзячы з названай мэты **задачамі** гістарычнай адукацыі з’яўляюцца:

- засваенне асноўных факталагічных і тэарэтычных ведаў пра найважнейшыя падзеі, з’явы, працэсы развіцця грамадства, асаблівасці развіцця асобных краін, цывілізацый і рэгіёнаў у іх сістэме і ўзаемасувязі; засваенне спецыяльных спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вывучэння гісторыі (*прадметныя кампетэнцыі*);
- фарміраванне вопыту пераўтваральнай і творчай пазнавальнай дзейнасці, развіццё ўменняў выкарыстоўваць засвоеныя веды, уменні, вопыт у вучэбна-пазнавальнай дзейнасці і жыццёвых сітуацыях (*метапрадметныя кампетэнцыі*);
- фарміраванне асноў этнанацыянальнай, грамадзянскай, культурнай ідэнтычнасці асобы; выхаванне пачуццяў грамадзянскасці і патрыятызму на аснове засваення сусветнай гісторыка-культурнай спадчыны і ўсведамлення месца Беларусі ў гэтай спадчыне (*асобасныя кампетэнцыі*).

Вучэбная праграма грунтуецца на спалучэнні храналагічнага, краіназнаўчага, параўнальна-гістарычнага падыходаў. *Храналагічны падыход* праяўляецца ў вывучэнні гісторыі Навейшага часу як лагічнага працягу гісторыі Старажытнага свету, Сярэдніх вякоў і Новага часу, а таксама ў тым, што падзеі і з’явы ў рамках тэмы вывучаюцца ў часавым (храналагічным) парадку. *Краіназнаўчы падыход* знайшоў адбітак у выдзяленні асобных блокаў: краіны Еўропы і ЗША; Расія — СССР — Расійская Федэрацыя; краіны Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. *Параўнальна-гістарычны падыход* дапамагае знаходзіць агульнае і асаблівае ў развіцці гістарычнага працэсу, паказваць узаемасувязь і ўзаемаабумоўленасць падзей.

Кампетэнтнасны падыход да падрыхтоўкі выпускніка па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» прадугледжвае такое вызначэнне мэт, зместу, метадаў, сродкаў, вынікаў навучання, якія спрыяюць фарміраванню гатоўнасці вучняў да жыццядзейнасці ў свеце, які пастаянна змяняецца.

Кампетэнцыі разглядаюцца як гатоўнасць выкарыстоўваць засвоеныя ў адукацыйным працэсе веды, набытыя ўменні і навыкі, сфарміраваны вопыт дзейнасці для вырашэння практычных і творчых задач, працягу адукацыі, працоўнай дзейнасці, паспяховай сацыялізацыі. У адносінах да адукацыйнага працэсу кампетэнцыі ўяўляюць сабой аб’ектыўна і сацыяльна зададзеныя патрабаванні да падрыхтоўкі вучняў, прадстаўленыя пералікам асобных, метапрадметных і прадметных вынікаў навучання.

Асобныя вынікі вывучэння гісторыі ўяўляюць сабой сфарміраваную сістэму каштоўнасных адносін вучняў да сябе і іншых, да працэсу навучання і яго вынікаў. Яны прадугледжваюць сфарміраванасць светапогляду, асобнай і грамадзянскай пазіцыі вучняў; развіццё гатоўнасці да адказных паводзін у сучасным грамадстве; назапашванне вопыту жыццядзейнасці, у тым ліку на аснове асэнсавання сацыяльна-маральнага вопыту папярэдніх пакаленняў. Асобныя вынікі вывучэння гісторыі дазваляюць самаразвівацца, ставіць мэты і будаваць жыццёвыя планы, займаць актыўную жыццёвую пазіцыю, захоўваць нацыянальную ідэнтычнасць у полікультурным грамадстве, псіхічнае і фізічнае здароўе.

Метапрадметныя вынікі вывучэння гісторыі ўяўляюць сабой сукупнасць агульнавучэбных спосабаў дзейнасці, якія фарміруюць

як у працэсе навучання, так і ў рэальных жыццёвых сітуацыях гатоўнасць да калектыўнай дзейнасці і ўзаемаадносін супрацоўніцтва ва ўстанове агульнай сярэдняй адукацыі і сацыяльным асяроддзі. Яны прадугледжваюць уменні вучняў вызначаць мэты сваёй вучэбна-пазнавальнай дзейнасці, шляхі іх дасягнення, прадстаўляць і карэктываць яе вынікі ў розных формах.

Прадметныя вынікі вывучэння гісторыі накіраваны на засваенне зместу вучэбнага прадмета і асваенне спецыяльных спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці. Яны прадстаўлены ў асноўных патрабаваннях да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў пасля кожнага раздзела.

У вучэбнай праграме па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» выкладзены змест гістарычнай адукацыі, які структураваны па раздзелах і тэмах, даецца прыкладнае размеркаванне вучэбнага часу.

Час, які адводзіцца ў вучэбнай праграме на вывучэнне раздзелаў і тэм, з'яўляецца прыкладным. Настаўнік мае права змяніць колькасць гадзін на вывучэнне асобных тэм і раздзелаў і паслядоўнасць іх вывучэння ў межах навучальнага года, не парушаючы агульнай колькасці гадзін і захоўваючы змест і логіку вывучэння дадзенага прадмета.

Гісторыя Навейшага часу, якая вывучаецца ў IX класе, з'яўляецца важным этапам фарміравання ў вучняў цэласнай карціны гістарычнага развіцця свету, без якога цяжка арыентавацца ў сучаснай сацыяльнай рэчаіснасці. Яна раскрывае карціну гістарычнага працэсу ў яго адзінстве і супярэчлівасці ад заканчэння Першай сусветнай вайны да цяперашняга часу. У рамках курса разглядаюцца такія пытанні, як сацыяльна-эканамічнае, палітычнае і культурнае развіццё краін Заходняй і Усходняй Еўропы, Паўночнай Амерыкі на этапе крызісу індустрыяльнага грамадства і яго пераходу да постындустрыяльнай цывілізацыі; прычыны і наступствы сусветных войнаў і найбуйнейшых сацыяльных рэвалюцый XX ст.; рэгіянальныя варыянты працэсу мадэрнізацыі ў краінах Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі пасля крушэння каланіяльнай сістэмы; інтэграцыйныя і дэзынтэграцыйныя працэсы ў сучасным свеце.

У навучанні гісторыі гэты курс займае асаблівае месца. Ён з'яўляецца лагічным завяршэннем вывучэння сістэматычнага курса

гісторыі, таму ў ім знаходзяць адлюстраванне абагульняльныя высновы пра асноўныя тэндэнцыі і грамадска-гістарычны вопыт папярэдняга развіцця. Курс Навейшай гісторыі мае ключавое значэнне з пункту гледжання фарміравання светапогляду і грамадзянскага выхавання вучняў, атрымання імі сацыяльна значных ведаў пра сучасныя тэндэнцыі развіцця свету, іх падрыхтоўкі да ўваходжання ў самастойнае жыццё.

Важную ролю ў павышэнні эфектыўнасці навучання вучэбнаму прадмету «Сусветная гісторыя» адыгрывае выкарыстанне ўнутры- і міжпрадметных сувязей, якія з'яўляюцца аб'ектыўным выражэннем інтэграцыйных працэсаў, якія адбываюцца ў цяперашні час як у галіне навукі і тэхнікі, так і ў жыцці грамадства. Гэта дазваляе пераадолець прадметную ізаляванасць і дубліраванне вучэбнага матэрыялу, спрыяе актуалізацыі і паглыбленню ведаў, фарміраванню цэласных уяўленняў пра гістарычныя з'явы і працэсы і ўзаемасувязі паміж імі. Ажыццяўленне міжпрадметных сувязей робіць веды практычна больш значнымі і прыдатнымі. Міжпрадметныя сувязі могуць быць устаноўлены з апорай не толькі на веды, але і на спосабы вучэбна-пазнавальнай дзейнасці. Улічваючы гэта, у працэсе вывучэння вучэбнага прадмета «Сусветная гісторыя» вучні могуць выкарыстоўваць веды і ўменні, набытыя пры вывучэнні не толькі такіх блізкароднасных вучэбных прадметаў, як «Грамадазнаўства», «Русская літаратура», «Беларуская літаратура», «Геаграфія», «Мастацтва (айчынная і сусветная мастацкая культура)», але і такіх вучэбных прадметаў, як «Матэматыка», «Фізіка», «Хімія» і інш., а таксама прымяняць іх у новай сітуацыі як у вучэбнай, так і ў пазаўрочнай дзейнасці. Унутры- і міжпрадметныя сувязі неабходна ажыццяўляць, улічваючы спецыфіку гістарычных курсаў, асобных тэм і раздзелаў.

У сучаснай адукацыі надзвычай важна, каб вучань авалодаў не толькі пэўнай сумай ведаў, але і навучыўся самастойна працаваць, вучыцца. Засваенне навыкаў навучання з'яўляецца ключовай кампетэнцыяй для навучання на працягу ўсяго жыцця і патрабуе эфектыўнага кіравання працэсам уласнага навучання. Таму ў IX класе ўзрастае роля мэтанакіраванай самастойнай работы вучняў. Самастойная работа — гэта работа, якая выконваецца без непасрэднага ўдзелу настаўніка, але па яго заданні, у спецыяльна

прадстаўлены для гэтага час, пры гэтым вучні свядома імкнуцца дасягнуць пастаўленых мэт, ужываючы свае намаганні і выражаючы ў той ці іншай форме вынік разумовых або фізічных (альбо тых і іншых разам) дзеянняў. Для настаўніка гэта азначае не толькі выразнае ўсведамленне свайго плана дзеянняў, але і фарміраванне ў вучняў некаторай схемы засваення вучэбнага прадмета ў ходзе рашэння новых вучэбных задач. Самастойная работа — гэта вышэйшая форма вучэбнай дзейнасці вучняў, форма самаадукацыі.

Вывучэнне гісторыі ў школе павінна мець большую практыкаарыентаваную і прыкладную накіраванасць як спосаб рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу, прынцып сувязі навучання з жыццём. Рашэнне гэтага пытання магчыма на аснове прыцягнення жыццёвага, сацыяльнага вопыту вучняў і ўключэння ў працэс навучання канкрэтных сітуацый і праблем, якія ўзнікаюць у рэчаіснасці. Прыкладная накіраванасць навучання гісторыі можа быць рэалізавана праз *сувязь гісторыі з сучаснасцю, аперыраванне гістарычнымі ведамі ў рэальных жыццёвых сітуацыях, аналіз канкрэтных сітуацый, праектны метады*. Таму вельмі важна тлумачыць і паказваць вучням, для чаго неабходна вывучэнне кожнай гістарычнай тэмы, дзе могуць быць выкарыстаны атрыманыя веда.

Паспяховае засваенне зместу вучэбнага прадмета «Сусветная гісторыя» прадугледжвае выкарыстанне разнастайных сродкаў і метадаў навучання. Працэс навучання гісторыі варта арганізаваць такім чынам, каб большая частка новага вучэбнага матэрыялу была засвоена вучнямі на ўроку, для чаго мэтазгодна выкарыстоўваць актыўныя і інтэрактыўныя метады навучання. Інтэнсіфікаваць навучальны працэс, зрабіць яго больш цікавым і насычаным дапамога выкарыстанне інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій. Значны эфект дае выкарыстанне ўсіх відаў нагляднасці на ўроках: выяўленчай, умоўна-графічнай, прадметнай і інш. Асаблівую ролю пры вывучэнні матэрыялу па сусветнай гісторыі адыгрываюць гістарычныя карты.

Аб'ём дамашняга задання настаўнік вызначае з улікам санітарна-гігіенічных правіл і норм арганізацыі адукацыйнага працэсу, пазнавальных магчымасцей вучняў, вынікаў урока.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА

(52 гадзіны, у тым ліку 1 гадзіна — рэзервовы час)

ЧАСТКА I. СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ НАВЕЙШАГА ЧАСУ: 1918—1945 гг. (26 гадзін)

Свет пасля вайны. Паняцце «Навейшая гісторыя» і яе перыядызацыя. Краіны Захаду: асноўныя тэндэнцыі развіцця. Наступствы Першай сусветнай вайны. Сусветны эканамічны крызіс. Расія. За межамі еўрапейскага свету.

Р а з д з е л I. Краіны Еўропы і ЗША ў 1918—1939 гг. (8 гадзін)

Зацвярджэнне асноў пасляваеннага свету. Парыжская мірная канферэнцыя. Версальскі мірны дагавор. Стварэнне Лігі Нацый. Вашынгтонская канферэнцыя. Супярэчнасці Версальска-Вашынгтонскай сістэмы міжнародных адносін.

Заходняя Еўропа і ЗША ў 1918—1929 гг. Рэвалюцыя ў Германіі. Рэвалюцыйны ўздых у іншых краінах Еўропы. Узнікненне фашызму. Прыход фашыстаў да ўлады ў Італіі. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця ў перыяд адноснай стабільнасці. Міжнародныя адносіны.

Сусветны эканамічны крызіс і краіны Захаду. Прычыны, асноўныя рысы і асаблівасці сусветнага эканамічнага крызісу. Шляхі выхаду з крызісу. «Новы курс» Ф. Рузвельта. Таталітарны варыянт выхаду з крызісу. Наступствы сусветнага эканамічнага крызісу. Прыход нацыстаў да ўлады ў Германіі.

Барацьба супраць фашызму ў еўрапейскіх краінах напярэдадні Другой сусветнай вайны. Усталяванне фашысцкага рэжыму ў Германіі. Народны фронт у Францыі. Народны фронт і грамадзянская вайна ў Іспаніі. Антыфашысцкі рух.

Міжнародныя адносіны ў 1930-я гг. Крызіс і крах Версальска-Вашынгтонскай сістэмы. Агрэсіўная палітыка фашысцкіх дзяржаў. Фарміраванне блока агрэсіўных дзяржаў. Мюнхенская канферэнцыя. Праблема стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. Савецка-германскі дагавор аб ненападзенні.

Краіны Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы. Утварэнне незалежных дзяржаў. Усталяванне аўтарытарных рэжымаў. Акупацыя Чэхаславакіі. Польшча перад пагрозай германскай агрэсіі.

Навука і культура Заходняй Еўропы і ЗША ў міжваенны перыяд. Прыродазнаўчыя навукі і навукова-тэхнічны прагрэс. Грамадскія навукі. Працяг традыцый рэалізму. Пошукі новых форм у мастацтве. Кіно. Архітэктура.

Абагульненне па раздзеле I.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ♦ перыядызацыю гісторыі Навейшага часу;
- ♦ найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы гісторыі Заходняй Еўропы ў 1918—1939 гг. і іх даты (*Парыжская мірная канферэнцыя, Версальскі дагавор, Вашынгтонская канферэнцыя, стварэнне Лігі Нацый, усталяванне Веймарскай рэспублікі, узнікненне фашызму, прыход да ўлады фашыстаў у Італіі, сусветны эканамічны крызіс, прыход фашыстаў да ўлады ў Германіі, Мюнхенская канферэнцыя, акупацыя Чэхаславакіі, падпісанне савецка-германскага дагавора аб ненападзенні*);
- ♦ азначэнні паняццяў (*Навейшая гісторыя (гісторыя Навейшага часу), рэпарацыі, генацыд, гета, аншлюс, Ліга Нацый, «новы курс» Рузвельта, фашызм, нацызм, расізм, Народны фронт*);
- ♦ імёны гістарычных дзеячаў, дзеячаў навукі і культуры ў Заходняй Еўропе і ЗША ў 1918—1939 гг., вынікі іх дзейнасці.

Вучні павінны ўмець:

- ♦ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў розных еўрапейскіх дзяржавах і ЗША ў 1918—1939 гг.;
- ♦ паказваць на гістарычнай карце *дзяржавы Заходняй Еўропы, ЗША, месцы вывучаных гістарычных падзей*;
- ♦ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*Версальска-Вашынгтонская сістэма міжнародных адносін, палітыка «супакойвання» агрэсара, сістэма калектыўнай бяспекі, таталітарны палітычны рэжым, аўтарытарны палітычны рэжым*);

- ◆ характарызаваць гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы, гістарычных дзеячаў, помнікі культуры, палітычнае і сацыяльна-эканамічнае развіццё краін Заходняй Еўропы і ЗША ў 1918—1939 гг.;
- ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі і працэсамі, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі (*рашэнні Парыжскай мірнай канферэнцыі — узнікненне фашызму ў Германіі — сусветны эканамічны крызіс — прыход фашыстаў да ўлады, таталітарны рэжым — культ асобы*);
- ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*аўтарытарны і таталітарны рэжымы, шляхі выхаду з сусветнага эканамічнага крызісу*);
- ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры краін Заходняй Еўропы і ЗША ў 1918—1939 гг. з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

Р а з д з е л II. Гісторыя Савецкай дзяржавы: 1917—1939 гг. (7 гадзін)

Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўсталяванне савецкай улады ў Расіі. Курс бальшавікоў на ўзброенае паўстанне. Перамога паўстання ў Петраградзе. Усталяванне савецкай улады ў Расіі. Брэсцкі мір.

Грамадзянская вайна. Прычыны і этапы Грамадзянскай вайны ў Расіі. Асноўныя сілы і ўдзельнікі Грамадзянскай вайны. Ваенныя дзеянні на франтах Грамадзянскай вайны. Прычыны перамогі Чырвонай Арміі.

Курс на пабудову сацыялізму (2 гадзіны). Палітыка «ваеннага камунізму». Эканамічны і палітычны крызіс у краіне. Новая эканамічная палітыка. Індустрыялізацыя і калектывізацыя.

Палітычнае развіццё Савецкай дзяржавы. Утварэнне СССР і яго гістарычнае значэнне. Асноўныя рысы савецкай палітычнай сістэмы. Развіццё адносін з краінамі Захаду. Барацьба СССР за стварэнне сістэмы калектывізнай бяспекі.

Культурныя пераўтварэнні ў СССР. Ліквідацыя масавай не-
пісьменнасці і фарміраванне савецкай сістэмы адукацыі. Навуко-
выя адкрыцці. Асаблівасці развіцця літаратуры і мастацтва.
Савецкая дзяржава і царква.

Абагульненне па раздзеле II.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ◆ найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы гісторыі савецкага грамадства ў 1918—1939 гг. і іх даты (*Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 г., Грамадзянская вайна, палітыка «ваеннага камунізму», новая эканамічная палітыка, утварэнне СССР, індустрыялізацыя, калектывізацыя, прыняцце канстытуцыі у СССР*);
- ◆ азначэнні паняццяў (*грамадзянская вайна, харчразвёўка, харчпадатак, індустрыялізацыя, калектывізацыя, культурная рэвалюцыя, культ асобы, аўтаномія, федэрацыя*);
- ◆ імёны гістарычных дзеячаў, дзеячаў навукі і культуры, вынікі іх дзейнасці;
- ◆ імёны гістарычных дзеячаў, дзеячаў навукі і культуры ў СССР у 1918—1939 гг., вынікі іх дзейнасці.

Вучні павінны ўмець:

- ◆ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў савецкай дзяржаве, Заходняй Еўропе і ЗША ў 1918—1939 гг.;
- ◆ паказваць на гістарычнай карце *тэрыторыі савецкіх рэспублік і іх сталіцы, змяненні тэрыторыі СССР у міжваенны перыяд, найбуйнейшыя прамысловыя цэнтры СССР у міжваенны перыяд*;
- ◆ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*рэвалюцыйная дыктатура, пяцігодка, стаханаўскі рух, метады сацыялістычнага рэалізму*);
- ◆ характарызаваць гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы, гістарычных дзеячаў, помнікі культуры, палітычнае і сацыяльна-эканамічнае развіццё Савецкай дзяржавы ў 1918—1939 гг. (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу і фрагментаў гістарычных дакументаў);

- ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі і працэсамі, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі (*Кастрычніцкая рэвалюцыя — Грамадзянская вайна, эканамічная разруха — новая эканамічная палітыка, індустрыялізацыя — калектывізацыя*);
- ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*палітыка «ваеннага камунізму» і новая эканамічная палітыка, план аўтанамізацыі і федэрацыі*);
- ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры Савецкай Расіі, СССР у 1918—1939 гг. з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

Р а з д з е л III. Краіны Усходу і Лацінскай Амерыкі (1918—1945 гг.) (5 гадзін)

Кітай. Кітайская Рэспубліка пасля Першай сусветнай вайны (1919—1924). Нацыянальная рэвалюцыя 1925—1928 гг. Грамадзянская вайна 1928—1937 гг. Агрэсія Японіі ў Кітаі. Развіццё культуры.

Індыя. Пасляваенны ўздым нацыянальна-вызваленчага руху. Ідэалогія гандзізму. Салаяны паход. Індыя ў гады Другой сусветнай вайны. Культура і лад жыцця індыйцаў.

Японія. Праблемы японскай эканомікі. Палітычнае развіццё. Прыход мілітарыстаў да ўлады. Знешняя палітыка. Японія ў гады Другой сусветнай вайны. Культура Японіі.

Мусульманскі свет. Нацыянальная рэвалюцыя ў Турцыі 1918—1923 гг. Рэформы ў Іране. Дасягненне незалежнасці Афганістанам. Барацьба егіпецкага народа за незалежнасць. Культура і лад жыцця.

Лацінская Амерыка. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Палітыка ЗША ў дачыненні да краін Лацінскай Амерыкі. Асаблівасці палітычнага развіцця: Аргенціна, Бразілія, Мексіка. Культура Лацінскай Амерыкі.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ♦ найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы гісторыі краін Усходу і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг., іх даты (*рух 4 мая, Нацыянальная рэвалюцыя ў Кітаі, абвяшчэнне Кітайскай Савецкай Рэспублікі, «саляны паход», кемалісцкая рэвалюцыя*);
- ♦ азначэнні паняццяў (*мандатная сістэма, «маладыя афіцэры», шарыят, сацыяграха, ваенная дыктатура*);
- ♦ імёны гістарычных дзеячаў, дзеячаў культуры краін Усходу і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг., вынікі іх дзейнасці.

Вучні павінны ўмець:

- ♦ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў краінах Усходу і Лацінскай Амерыкі, Савецкай дзяржаве, Заходняй Еўропе і ЗША ў 1918—1939 гг.;
- ♦ паказваць на гістарычнай карце *тэрыторыі дзяржаў і іх сталіцы, месцы вывучаемых гістарычных падзей*;
- ♦ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*гандзізм, кемалізм, мілітарысцкая ідэалогія ў Японіі, фундаменталізм і рэфармізм у ісламе*);
- ♦ характарызаваць гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы, гістарычных дзеячаў, помнікі культуры, палітычнае, сацыяльна-эканамічнае, культурнае развіццё краін Усходу і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг. (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу і фрагментаў гістарычных дакументаў);
- ♦ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*асаблівасці нацыянальнага руху ў Кітаі і Індыі*);
- ♦ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры краін Усходу і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг. з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

Р а з д з е л IV. Другая сусветная вайна.
Вялікая Айчынная вайна савецкага народа
(5 гадзін)

Пачатак Другой сусветнай і Вялікай Айчынай войнаў. Прычыны і характар Другой сусветнай вайны. Захоп фашысцкай Германіяй краін Заходняй Еўропы. Нападзенне фашысцкай Германіі на СССР і правал стратэгіі «маланкавай вайны». Бітва за Маскву. Стварэнне антыгітлераўскай кааліцыі.

Карэнны пералом у ходзе Вялікай Айчынай і Другой сусветнай войнаў. Вырашальныя перамогі Чырвонай Арміі пад Сталінградам і на Курскай дузе. Ваенныя дзеянні армій ЗША і Англіі ў канцы 1942—1943 гг. Капітуляцыя Італіі. Вайна на Ціхім і Атлантычным акіянах. Умацаванне антыгітлераўскай кааліцыі. Тэгеранская канферэнцыя.

Барацьба з захопнікамі на акупіраванай тэрыторыі. Фашысцкі «новы парадак». Рух Супраціўлення ў акупіраваных краінах Еўропы. Барацьба савецкага народа ў тыле ворага.

Савецкі тыл у час вайны. Перавод эканомікі на ваенны лад. Абаронная прамысловасць. Працоўны гераізм савецкага народа. Руская Праваслаўная Царква ў гады вайны. Штодзённае жыццё савецкіх людзей у тыле. Становішча ў блакадным Ленінградзе.

Заклучны этап Другой сусветнай вайны. Пачатак вызвалення Чырвонай Арміяй еўрапейскіх краін. Адкрыццё другога фронту. Крымская канферэнцыя. Капітуляцыя Германіі. Патсдамская канферэнцыя. Паражэнне Японіі. Заснаванне Арганізацыі Аб'яднаных Нацый (ААН). Кошт і значэнне перамогі.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬнай ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ◆ храналагічныя рамкі і перыядызацыю Другой сусветнай і Вялікай Айчынай войнаў, найважнейшыя падзеі Другой сусветнай і Вялікай Айчынай войнаў і іх даты (*«дзіўная вайна», бітва за Англію, бітва за Маскву, Сталінградская бітва, бітва на Курскай дузе, блакада Ленінграда, Тэгеранская, Крымская, Патсдамская канферэнцыі*);
- ◆ асноўных удзельнікаў Другой сусветнай і Вялікай Айчынай войнаў;

◆ азначэнні паняццяў (*«дзіўная вайна», Траісты пакт, ленд-ліз, «новы парадак», генацыд, Халакост, другі фронт, безагаворачная капітуляцыя, Арганізацыя Аб'яднаных Нацый (ААН), Нюрнбергскі трыбунал*);

◆ імёны гістарычных дзеячаў, якія ўнеслі ўклад у разгром нацысцкай Германіі і мілітарысцкай Японіі.

Вучні павінны ўмець:

◆ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываюцца на розных тэатрах ваенных дзеянняў;

◆ паказваць на гістарычнай карце краіны — *удзельніцы Другой сусветнай вайны, месцы найбуйнейшых бітваў*;

◆ выкарыстоўваць гістарычную карту як крыніцу інфармацыі пры характарыстыцы ваенных дзеянняў;

◆ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*антыгітлераўская кааліцыя, карэнны пералом у вайне, рух Супраціўлення*);

◆ характарызаваць важнейшыя ваенныя і палітычныя падзеі Другой сусветнай вайны (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу, фрагментаў гістарычных дакументаў, фрагментаў кінахронікі і інш.);

◆ усталяваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж ваеннымі і палітычнымі падзеямі Другой сусветнай вайны, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі;

◆ характарызаваць гістарычныя падзеі і з'явы, гістарычных дзеячаў, палітычнае і сацыяльна-эканамічнае развіццё краін напярэдадні і ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу і фрагментаў гістарычных дакументаў);

◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з'яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*пачатковы перыяд Другой сусветнай вайны ў Еўропе і пачатак Вялікай Айчыннай вайны, Сталінградскую бітву і бітву пры Эль-Аламейне, рух Супраціўлення, партызанскі і падпольны рух на часова акупіраванай тэрыторыі СССР, уклад СССР і саюзнікаў па антыгітлераўскай кааліцыі ў разгром ворага*);

- ♦ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры перыяду Другой сусветнай вайны, аргументаваць сваё меркаванне.

ЧАСТКА II. СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ НАВЕЙШАГА ЧАСУ:

1945 г. — пачатак XXI ст. (25 гадзін)

Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін свету пасля Другой сусветнай вайны. «Халодная вайна». Разрадка міжнароднай напружанасці. Паварот ад разрадкі да канфрантацыі. Распад СССР і яго наступствы. Неакансерватыўная рэвалюцыя. Паглыбленне інтэграцыі і глабалізацыя.

Р а з д е л I. Краіны Еўропы і ЗША

(8 гадзін)

Злучаныя Штаты Амерыкі. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё. Расавая праблема. Пераадоленне эканамічнага крызісу і рашэнне сацыяльных праблем. Знешняя палітыка.

Вялікабрытанія. Распад Брытанскай каланіяльнай імперыі. Унутраная і знешняя палітыка (1945—1964). Ірландская (Ольстэрская) праблема і шляхі яе вырашэння. Вялікабрытанія ў канцы XX — пачатку XXI ст.

Францыя. Рэжым Чацвёртай рэспублікі. Распад Французскай каланіяльнай імперыі. Пятая рэспубліка. Знешняя палітыка. Эканамічны ўздым у Францыі ў канцы 1950—1960-х гг. Палітычны крызіс 1968 г. Францыя ў канцы XX — пачатку XXI ст.

Германія. Утварэнне ФРГ і ГДР. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё ФРГ. Будаўніцтва і крызіс сацыялізму ў ГДР. Аб’яднанне Германіі. ФРГ у канцы XX — пачатку XXI ст.

Італія. Пасляваенныя дэмакратычныя пераўтварэнні. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё ў 1950—1970-х гг. Праблема Поўдня. Унутрыпалітычны крызіс 1970—1980-х гг. Палітычныя змены ў канцы XX — пачатку XXI ст. Знешняя палітыка.

Краіны Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы. Пераўтварэнні першых пасляваенных гадоў. Пospехі і цяжкасці сацыялістычнага будаўніцтва. Нарастанне крызісу сацыялізму. «Аksamітныя рэвалюцыі» 1989—1991 гг. Распад Чэхаславакіі. Грамадзянская вайна ў Югаславіі. Інтэграцыя ў еўрапейскія структуры і НАТА.

Навука і культура Заходняй Еўропы і ЗША. Развіццё навукі і адукацыі. Фарміраванне інфармацыйнага грамадства. Элітарная і масавая культура. Кінематограф. Сацыяльныя матывы ў мастацкай літаратуры і выяўленчым мастацтве. Архітэктура.

Абагульненне па раззеле I.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ♦ найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы гісторыі Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд, іх даты (*утварэнне сусветнай сістэмы сацыялізму, «халодная вайна», Карыбскі крызіс, пачатак асваення космасу, інтэграцыя краін Захаду, аб’яднанне Германіі, «будапешцкая восень», «пражская вясна», «аксамітныя рэвалюцыі», навукова-тэхнічная рэвалюцыя, распад сацыялістычнага блока*);
- ♦ азначэнні паняццяў (*«план Маршала», «дактрына Трумэна», інтэграцыя, «халодная вайна», макартызм, транснацыянальныя карпарацыі (ТНК), ваенна-прамысловы комплекс (ВПК), Паўночнаатлантычны блок (НАТА), Арганізацыя Варшаўскага Дагавора (АВД), Савет эканамічнай узаемадапамогі (СЭУ), Еўрапейскі Саюз (ЕС)*);
- ♦ імёны найважнейшых гістарычных дзеячаў, дзеячаў культуры Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд, вынікі іх дзейнасці;
- ♦ важнейшыя дасягненні культуры, навукі і тэхнікі краін Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд і іх значэнне.

Вучні павінны ўмець:

- ♦ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў розных дзяржавах Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд;
- ♦ паказваць на гістарычнай карце *дзяржавы пасляваеннай Еўропы і ЗША, месцы значных гістарычных падзей, тэрытарыяльныя змены пасля распаду сацыялістычнага блока;*
- ♦ выкарыстоўваць гістарычную карту як крыніцу інфармацыі пра гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы;
- ♦ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*двухполюсны свет, дэнацыяналізацыя,*

неафашызм, неакансерватызм, навукова-тэхнічная рэвалюцыя (НТР), постындустрыяльнае (інфармацыйнае) грамадства, глабальныя праблемы);

- ◆ характарызаваць гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы, гістарычных дзеячаў, помнікі культуры, палітычнае і сацыяльна-эканамічнае развіццё краін Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу і фрагментаў гістарычных дакументаў);
- ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі і працэсамі, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі (*фарміраванне двухполюснага свету — «халодная вайна», «халодная вайна» — раскол Германіі, распад сацыялістычнага блока — тэрытарыяльныя змены ў Еўропе*);
- ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*палітыка лейбарыстаў у 1940—1950-я гг. і кансерватараў у 1960—1970-я гг. у Вялікабрытаніі, грамадска-палітычнае і сацыяльна-эканамічнае развіццё краін Заходняй Еўропы і краін сацыялістычнага блока, будаўніцтва сацыялізму ў краінах Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы ў канцы 1940-х і ў 1950-я гг. і будаўніцтва сацыялізму ў СССР у 1920—1930-я гг.*);
- ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры краін Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

Р а з д з е л II. Гісторыя СССР і Расійскай Федэрацыі (7 гадзін)

СССР у 1945—1953 гг. Аднаўленне народнай гаспадаркі. Палітычнае развіццё краіны. Палітычныя рэпрэсіі. Знешняя палітыка.

СССР у 1953 г. — сярэдзіне 1960-х гг. СССР пасля смерці І. В. Сталіна. XX з’езд КПСС і яго рашэнні. Рэформы другой паловы 1950 — першай паловы 1960-х гг. Знешняя палітыка.

СССР у сярэдзіне 1960-х — пачатку 1980-х гг. Эпоха «развітога сацыялізму». Грамадска-палітычнае жыццё. Праблемы знешняй палітыкі СССР.

Палітыка перабудовы і распад СССР. Крызіс 1980-х гг. Перабудова і крах палітыкі М. С. Гарбачова. Рэформа палітычнай сістэмы і яе наступствы. Жнівеньскі палітычны крызіс 1991 г. і распад СССР.

Расійская Федэрацыя. Расія на шляху да суверэнітэту. Радыкальная эканамічная рэформа. Кастрычніцкія падзеі 1993 г. і прыняцце Канстытуцыі Расійскай Федэрацыі. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё Расіі ў 1994—1999 гг. Расія ў пачатку XXI ст.

Навука і культура ў СССР і Расійскай Федэрацыі. Адукацыя і навука ў СССР. Мастацкая культура і літаратура. Духоўнае жыццё Расіі ў канцы XX — пачатку XXI ст.

Абагульненне па раздзеле II.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ♦ найважнейшыя падзеі, з’явы і працэсы гісторыі савецкага грамадства і Расійскай Федэрацыі ў пасляваенны перыяд, іх даты (*XX з’езд КПСС, пачатак асваення космасу, эканамічная рэформа 1965 г., вайна ў Афганістане, перабудова, распад СССР, утварэнне СНД*);
- ♦ азначэнні паняццяў (*валюнтарызм, рэабілітацыя, дэмакратызацыя, перабудова, галоснасць, Садружнасць Незалежных Дзяржаў (СНД)*);
- ♦ імёны найважнейшых палітычных дзеячаў, дзеячаў культуры СССР і Расійскай Федэрацыі ў пасляваенны перыяд, вынікі іх дзейнасці;
- ♦ важнейшыя дасягненні культуры, навукі і тэхнікі ў СССР і Расійскай Федэрацыі ў пасляваенны перыяд.

Вучні павінны ўмець:

- ♦ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў СССР / Расійскай Федэрацыі, краінах Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд;

- ◆ паказваць на гістарычнай карце месцы значных гістарычных падзей, тэрыторыю СССР, краіны СНД і іх сталіцы;
- ◆ выкарыстоўваць гістарычную карту як крыніцу інфармацыі пра гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы;
- ◆ вылучаць асноўныя прыкметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*дэсталінізацыя, «адліга», экстэнсіўны шлях развіцця гаспадаркі, інтэнсіўны шлях развіцця гаспадаркі, разрадка міжнароднай напружанасці, новае палітычнае мысленне*);
- ◆ характарызаваць гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы, гістарычных дзеячаў, помнікі культуры, асаблівасці палітычнага і сацыяльна-эканамічнага развіцця Савецкай дзяржавы ў пасляваенны перыяд, прычыны распаду СССР, асаблівасці палітычнага і сацыяльна-эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі, асноўныя напрамкі і вынікі расійска-беларускай інтэграцыі і інтэграцыі краін СНД (на аснове тэксту вучэбнага дапаможніка, ілюстрацыйнага матэрыялу і фрагментаў гістарычных дакументаў);
- ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі і працэсамі, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі;
- ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*сталінскі палітычны рэжым і хрушчоўская «адліга», экстэнсіўны і інтэнсіўны шляхі развіцця эканомікі, грамадска-палітычны лад у СССР у сярэдзіне 1960-х — першай палове 1980-х гг. і ў гады перабудовы*);
- ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры СССР і Расійскай Федэрацыі ў пасляваенны перыяд з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

Раздел III. Краіны Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі пасля Другой сусветнай вайны (9 гадзін)

Распад каланіяльнай сістэмы. Атрыманне незалежнасці. Краіны, якія развіваюцца. «Халодная вайна» і «трэці свет». Новыя дзяржавы ў пошуках стабільнасці. Перашкоды на шляху развіцця.

Кітай у 1945—1978 гг. Утварэнне КНР. Аднаўленчы перыяд. Палітыка «трох чырвоных сцягоў». «Курс на рэгуляванне эканомікі». «Культурная рэвалюцыя».

Кітайская Народная Рэспубліка. Кітай пасля смерці Мао Цзэдуна. Рэфармаванне сацыялістычнага грамадства. Знешняя палітыка КНР.

Японія. Пасляваенная Японія. Сан-Францыскі дагавор. Эканамічнае развіццё. Палітычнае развіццё. Сучасная Японія.

Індыя. Дасягненне незалежнасці. Індыя — брытанскі дамініён. Утварэнне рэспублікі. «Курс Нэру». Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё Індыі ў 1964 г. — пачатку XXI ст. Праблемы знешняй палітыкі.

Краіны мусульманскага свету. Агульная характарыстыка. Нацыянальна-вызваленчыя рэвалюцыі ў арабскім свеце. Егіпет. Іран. Турцыя.

Краіны Лацінскай Амерыкі. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Палітычнае жыццё. Рэформы, ваенныя дыктатуры і рэвалюцыі (Мексіка, Куба, Чылі, Бразілія).

Лакальныя войны і канфлікты. Араба-ізраільскі канфлікт. Вайна ў В'етнаме. Карэйская вайна. Войны ў Афганістане і зоне Персідскага заліва.

Абагульненне па раздзеле III.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ
ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Вучні павінны ведаць:

- ♦ найважнейшыя падзеі, з'явы і працэсы гісторыі краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі пасля Другой сусветнай вайны, іх даты;
- ♦ азначэнні паняццяў (*краіны «трэцяга свету», «год Афрыкі», «культурная рэвалюцыя» ў Кітаі, маізм, палітыка «вялі-*

*кага скачка», «курс Нэру», Рух недалучэння, ісламскі фунда-
менталізм, тэарызм);*

- ◆ імёны найважнейшых гістарычных дзеячаў вывучаемага перыяду;
- ◆ важнейшыя дасягненні культуры, навукі і тэхнікі ў краінах Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі ў пасляваенны перыяд.

Вучні павінны ўмець:

- ◆ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў краінах Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, СССР / Расійскай Федэрацыі, краінах Еўропы і ЗША ў пасляваенны перыяд;
- ◆ паказваць на гістарычнай карце *месцы значных гістарычных падзей, тэрыторыі дзяржаў Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі і іх сталіцы;*
- ◆ выкарыстоўваць гістарычную карту як крыніцу інфармацыі пра гістарычныя падзеі, з’явы і працэсы;
- ◆ вылучаць асноўныя прыметы гістарычных паняццяў і тлумачыць іх значэнне (*дэкаланізацыя, неакаланіялізм*);
- ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з’явамі і працэсамі, выкарыстоўваючы ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі (*«халодная вайна» — лакальныя канфлікты ў краінах Азіі*);
- ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных падзей і з’яў па прапанаваных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы (*эканамічнае развіццё Кітая ў гады «культурнай рэвалюцыі» і пасля смерці Мао Цзэдуня*);
- ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з’яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў пасляваенны перыяд з пункту гледжання агульначалавечых каштоўнасцей, аргументаваць сваё меркаванне.

АГУЛЬНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА АРГАНІЗАЦЫІ АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ

У працэсе навучання гісторыі Навейшага часу ў IX класе рэкамендуецца арганізоўваць наступныя віды вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў: работа з гістарычнай картай, гістарычным слоўнікам, самастойная работа з тэкстам, складанне разгорнутага плана,

характарыстыка гістарычных падзей, з'яў і працэсаў па алгарытме з апорай на розныя крыніцы інфармацыі (тэкст, схема, дыяграма, табліца, ілюстрацыя, гістарычная карта, фатаграфія, фрагмент дакументальнага кінафільма), характарыстыка гістарычных дзеячаў і дзеячаў культуры па алгарытме, работа з рознымі відамі дакументальных крыніц (фрагментамі гістарычных дакументаў, фотаздымкамі, фрагментамі дакументальных фільмаў), складанне табліц з гістарычнай інфармацыяй (храналагічных і сінхранічных, інфарматыўных, параўнальных), падрыхтоўка паведамленняў пра гістарычныя падзеі і асоб.

Па выніках вывучэння гісторыі Навейшага часу ў IX класе вучні павінны:

у м е ц ь:

- ◆ вызначаць храналагічную паслядоўнасць вывучаных гістарычных падзей, іх працягласць;
- ◆ суадносіць даты гістарычных падзей з перыядамі Навейшага часу;
- ◆ сінхранізаваць гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў розных рэгіёнах і дзяржавах у вывучаемы перыяд;
- ◆ лакалізаваць падзеі гісторыі Навейшага часу ў прасторы;
- ◆ апісваць: а) ключавыя падзеі гісторыі Навейшага часу; б) умовы жыцця людзей рознага сацыяльнага становішча ў розных краінах у Навейшы час; в) помнікі культуры;
- ◆ характарызаваць асноўныя перыяды Навейшай гісторыі; сацыяльна-эканамічнае, палітычнае становішча краін і рэгіёнаў; нацыянальна-вызваленчыя рухі і працэс дэкаланізацыі; дзейнасць палітычных і дзяржаўных асоб і дзеячаў культуры; найбольш значныя з'явы культуры ў Навейшы час;
- ◆ тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі найбольш значных падзей і з'яў гісторыі Навейшага часу, раскрываць узаемаабумоўленасць змяненняў у асноўных сферах грамадскага жыцця;
- ◆ ажыццяўляць параўнанне гістарычных фактаў і з'яў па загадка вызначаных крытэрыях;
- ◆ абагульняць, сістэматызаваць, класіфікаваць гістарычныя факты, рабіць на гэтай аснове аргументаваныя высновы;

- ◆ выкарыстоўваць гістарычныя карты, ілюстрацыі, фатаграфіі, кінафрагменты як крыніцу інфармацыі пры характарыстыцы гістарычных фактаў, асоб, інтэграваць інфармацыю з розных крыніц пры выкананні заданняў праблемнага і пераўтваральнага характару;
 - ◆ правільна выкарыстоўваць вывучаныя гістарычныя паняцці;
 - ◆ праводзіць аналіз гістарычных дакументаў, выкарыстоўваць іх пры характарыстыцы вывучаных гістарычных фактаў, рашэнні вучэбных задач;
 - ◆ працаваць з тэкстам вучэбнага дапаможніка:
 - ◆ вылучаць галоўнае ў тэксце параграфа, складаць разгорнуты план пункта параграфа або адказу на канкрэтнае пытанне;
 - ◆ канкрэтызаваць высновы, гістарычныя паняцці прыкладамі;
 - ◆ знаходзіць адказы на пастаўленыя пытанні;
 - ◆ устанаўліваць і тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі падзеямі, з'явамі на аснове аналізу тэксту;
 - ◆ ажыццяўляць параўнанне вывучаных гістарычных фактаў па пэўных крытэрыях; выяўляць агульнае і асаблівае, фармуляваць высновы;
 - ◆ абагульняць інфармацыю параграфа, фармуляваць высновы;
 - ◆ абагульняць, сістэматызаваць і класіфікаваць гістарычныя факты, фармуляваць на гэтай аснове высновы;
 - ◆ выкарыстоўваць розныя крыніцы інфармацыі (даведнікі, дзіцячыя энцыклапедыі, інтэрнэт і інш.) для пошуку дадатковай інфармацыі пра найважнейшыя падзеі, гістарычных асоб, дасягненні культуры Навейшага часу;
 - ◆ вызначаць свае адносіны да падзей і з'яў, дзейнасці гістарычных асоб, дасягненняў культуры Навейшага часу, аргументаваць сваё меркаванне;
- п р ы м я н я ц ь** засвоеныя веды і ўменні:
- ◆ для рашэння вучэбных задач;
 - ◆ тлумачэння гістарычнага кантэксту навакольнай рэчаіснасці (пры чытанні мастацкай літаратуры, праглядзе фільмаў, наведванні гістарычных славутасцей і г. д.);
 - ◆ вызначэння свайго стаўлення да найбольш значных гістарычных падзей, з'яў і гістарычных асоб гісторыі Навейшага часу.

**Вучэбна-метадычныя забеспячэнне
адукацыйнага працэсу**

Атлас. Всемирная история Новейшего времени, 1918—1945 гг. 10 класс / Г. А. Космач, В. Н. Темушев. — Минск : Белкартография, 2010—2014.

Атлас. Всемирная история Новейшего времени, 1945 г. — начало XXI в. 11 класс / Г. А. Космач, В. Н. Темушев. — Минск : Белкартография, 2010—2014.

Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны) : справочник : пособие для учащихся 11 класса общеобразоват. учреждений / А. А. Коваленя, М. А. Краснова, В. И. Лемешонок ; под ред. А. А. Ковалени. — Минск, 2007.

Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны) : учеб. пособие для учащихся 11 класса учреждений общ. сред. образования / под ред. А. А. Ковалени. — Минск : ИЦ БГУ, 2009.

История Новейшего времени в 10 классе : учеб.-метод. пособие / М. А. Краснова, Г. А. Космач, В. С. Кошелев. — Минск : ИЦ БГУ, 2014.

История Новейшего времени в 11 классе : учеб.-метод. пособие / Л. В. Гавриловец [и др.]. — Минск : ИЦ БГУ, 2014.

Космач, Г. А. Всемирная история Новейшего времени, 1918—1945 гг. : проблемы войны и мира : пособие для учащихся. 10 класс / Г. А. Космач, В. С. Кошелев, М. А. Краснова. — Минск : Асар, 2010.

Космач, Г. А. Новейшее время : проблемы и перспективы (1945 — начало XXI века) : пособие для учащихся. 11 класс / Г. А. Космач, А. И. Филимонов. — Минск : Асар, 2010.

Космач, Г. А. Новейшее время : проблемы и перспективы (1945 — начало XXI века) : пособие для учителей. 11 класс / Г. А. Космач, А. И. Филимонов. — Минск : Асар, 2010.

Краснова, М. А. Всемирная история Новейшего времени : тестовые и разноуровневые задания : 10—11 классы : пособие для учителей учреждений общ. сред. образования с белорус. и рус. яз. обучения. — Минск : Сэр-Вит, 2012.

Для фарміравання картаграфічных уменняў вучняў у адукацыйным працэсе неабходна выкарыстоўваць вучэбныя насценныя карты:

1. Грамадзянская вайна і замежная інтэрвенцыя ў Савецкай Расіі (1917—1922).

2. СССР у 20—30-я гады XX ст.

3. Краіны Азіі ў 1918—1939 гг.

4. Краіны Афрыкі ў Навейшы час.

5. Краіны Еўропы ў міжваенны перыяд (1918—1939).

6. Другая сусветная вайна (01.09.1939 г. — 02.09.1945 г.).

7. Другая сусветная вайна. Ваенныя дзеянні ў Еўропе з 01.09.1939 г. па 22.06.1941 г.

8. Другая сусветная вайна. Ваенныя дзеянні ў Еўропе з 22.06.1941 г. па 19.11.1942 г.

9. Другая сусветная вайна. Ваенныя дзеянні ў Еўропе і Паўночнай Афрыцы з 19.11.1942 г. па 09.05.1945 г.

10. Краіны Азіі пасля Другой сусветнай вайны.

11. СССР у 1953—1991 гг.

12. Еўропа пасля Другой сусветнай вайны.

13. Краіны Амерыкі пасля Другой сусветнай вайны.

14. Тэрытарыяльныя і палітычныя змены ў Еўропе (1991—2005).